

Anmeldelse af:

**Saxo Grammaticus: *Gesta Danorum, Danmarkshistorien, bd. 1-2,*
Latinsk tekst udgivet af Karsten Friis-Jensen,
Dansk oversættelse ved Peter Zeeberg (København 2005).
Det Danske Sprog- og Litteraturselskab & Gads Forlag.
ISBN: 87-12-04025-8**

af David Bloch

Det kræver gode argumenter at udgive en tekst, som flere gange tidligere har været udgivet i tekstkritiske udgaver. Og ikke mindst i forbindelse med en så omfattende tekst som Saxos *Gesta Danorum*, hvor en ny udgave vil koste tid og store ressourcer, kan man rimeligt forlange, at udgiveren kan argumentere for nødvendigheden af sit arbejde. Det forekommer mig imidlertid, at den udgave, som Karsten Friis-Jensen (KFJ) for nylig har udgivet med Peter Zeebergs (PZ) allerede tidligere udgivne¹ oversættelse som paralleltekst, helt lever op til disse krav. Der er grund til at ønske udgiver, oversætter, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og Gads Forlag tillykke med en overordentlig vellykket publikation.

I. Værkets indhold

Værket består af to store bind på hhv. 693 og 683 sider.

Bind 1 indeholder, ud over forord fra både Det Danske Sprog- og Litteraturselskab og udgiverne (KFJ og PZ), en indledning (pp. 9-68), hvori KFJ gennemgår grundlaget for sit arbejde med den latinske tekst (pp. 9-32), og PZ beskriver principperne for oversættelsen (pp. 33-6). KFJs gennemgang findes derpå ligeledes i en engelsk oversættelse (pp. 37-59), og endelig følger en bibliografi (pp. 60-5) og en liste over de forkortelser, der benyttes (pp. 66-8). Den resterende del af bind 1 optages af bog 1-10 af Saxos *Gesta Danorum* (pp. 72-693).

1. Zeeberg (2000).

Bind 2 indledes med værkets sidste seks bøger, bog 11-16 (pp. 8-545), hvorpå følger en oversigt over Saxos digte og de benyttede metra (pp. 546-9). Endelig er også medtaget et Register over paralleller (pp. 550-625), et Alfabetisk indeks til parallelregisteret (pp. 627-38) og et Navneregister (pp. 639-83).

En fuldstændig fyldestgørende anmeldelse af dette omfattende værk er noget nær en umulighed, hvis ikke denne i forvejen ganske lange anmeldelse helt skal sprænge rammerne. Netop fordi der faktisk allerede fandtes et antal tekstkritiske udgaver forud for KFJs arbejde,² samler interessen sig især om principperne for den nye udgave og om den måde, hvorpå de udføres i praksis. Jeg vil derfor især fokusere på KFJs indledning og på en række udvalgte passager fra selve udgaven. Til gengæld vil jeg ikke se nærmere på PZ's anmelderrote oversættelse, men blot konstatere, at også jeg finder det en fremragende oversættelse. Heller ikke den meget nyttige oversigt over Saxos digte og metra vil jeg gennemgå nærmere, ligesom det heller ikke giver mening at beskæftige sig med selve tekstens indhold, fortællingerne, i en anmeldelse af en tekstkritisk udgave.

II. Indledningen

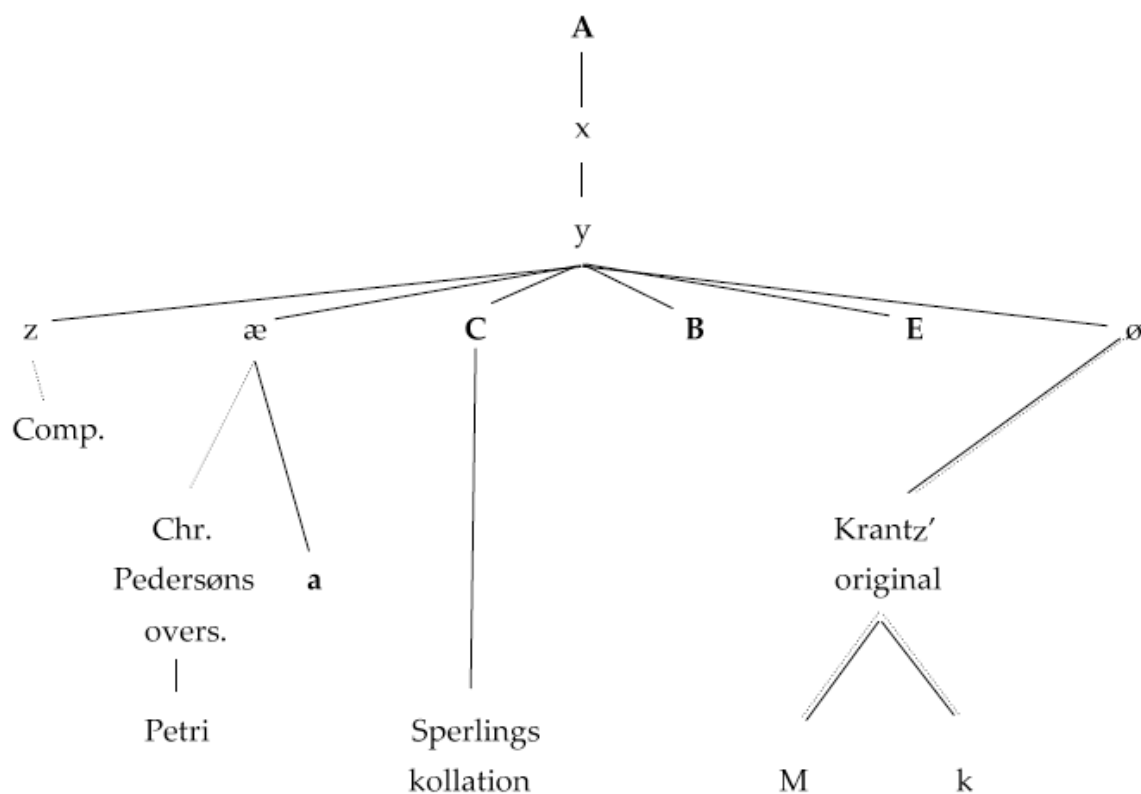
KFJ har i løbet af de sidste godt 30 år udgivet en række Saxo-studier, heriblandt en del, der også behandler teksttraditionen og tekstproblemer.³ Indledningen til hans nye udgave er baseret på disse studier samt naturligvis på andre forskeres arbejder.⁴

Stemma codicum og tekstvurdering

Lad mig tage udgangspunkt i det *stemma codicum*, som KFJ opstiller. Dette stemma er med mindre variationer generelt accepteret blandt Saxo-forskerne (se også nedenfor).

Det ser ud, som følger:⁵

-
2. Se den korte gennemgang Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 9. Især er forskellen i forhold til Olrik & Ræder (1931), som KFJs tekst skal erstatte, naturligvis interessant.
 3. Se f.eks. Friis-Jensen (1987); Friis-Jensen (1989); Friis-Jensen (1996); Friis-Jensen (2003).
 4. Se f.eks. Boserup (1981) og generelt bibliografien i Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 60-5.
 5. Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 17 & 70 (sidstnævnte side indeholder fortegnelsen over sigla). Se også afsnit V af denne anmeldelse for en fortegnelse over de benyttede sigla.

Det ser umiddelbart ud som en sikker overlevering, men i virkeligheden hviler Saxo-teksten på et særdeles spinkelt grundlag. Den eneste fuldstændige kilde til teksten er ikke et håndskrift, men derimod Christiern Pedersøns førsteudgave trykt i Paris 1514 (siglum: **a**).⁶ De resterende sigla angiver fragmenter eller tabte håndskrifter. Da **a** er det eneste eksisterende fuldstændige tekstvidne, er udgavernes forskellighed altså i første omgang et resultat af de forskellige udgiveres varierende syn på **a**'s status i stemma. KFJ adskiller sig afgørende fra tidligere udgaver på i hvert fald to meget væsentlige punkter:

1. Kvaliteten af (og ortografien i) teksten i **a**
2. Det såkaldte Angers-fragments (A) stilling i traditionen.

6. For udvalgte illustrationer af **a**, se:

http://www.kb.dk/elib/mss/skatte/aeldste_trykte/ln240.htm (linket efterprøvet 28. februar 2007).

Ad 1: KFJ hævder med andre Saxo-forskere, “at **a**’s forlæg må have været af god kvalitet, men ikke fejlfrit”.⁷ Til gengæld er det også klart, at ortografien i **a** stemmer overens med 1500-tallets praksis i Paris,⁸ og det har betydet, at tidligere udgivere, f.eks. Olrik & Ræder (1931), generelt har følt sig berettiget til at “normalisere” ortografien i forhold til noget, som de anså for middelalderlig praksis, dvs. praksis i omkring år 1200, hvor Saxo arbejdede. KFJ overtager som den første udgiver fra nyere tid **a**’s ortografi ud fra det synspunkt, at “den faktisk i højere grad end de fleste senere Saxoudgavers normaliseringer nærmer sig middelalderlig praksis på Saxos tid”.⁹ Forskningen har siden Olrik & Ræder (1931) til fulde vist, at **a** i hvert fald må behandles mere forsigtigt mht. ortografi og konjekturalkritik, end det var tilfældet i denne Saxo-udgave,¹⁰ og derfor forekommer KFJs behandling af **a** helt korrekt, om end man måske kunne ønske, at indledningen i højere grad gjorde rede for det materiale, som revurderingen af **a** bygger på.

Ad 2: En af de mest interessante kilder til Saxos tekst ud over **a** er det såkaldte Angers-fragment, eftersom det stammer fra Saxos egen levetid. KFJs beskrivelse af dette er meget kort.¹¹ Fragmentet dækker kun en lille del af Saxo-teksten (1.3.1.7 *specimen* – 1.4.8.3 *peto* = pp. 88-96 i udgaven), men har været anset for særdeles vigtig i etableringen af Saxo-teksten generelt, fordi teksten i Angers-fragmentet afviger på mange væsentlige punkter fra **a**’s tekst. KFJ mener, ligesom andre forskere, at Angers-fragmentet formentlig var en del af Saxos arbejdsseksemplar. At Angers-fragmentet indeholder en ufærdig eller upoleret tekst, kan de fleste vist blive enige om, men hvor f.eks. Olrik & Ræder så det som bevis for, at Saxo aldrig blev færdig med arbejdet, mener KFJ, især med udgangspunkt i tekstens brug/ikke-brug af antikke forbilleder (især Valerius Maximus og Justin), at Saxo ganske rigtigt brugte Angers-fragmentets tekst som arbejdskopi, men at han *fik* ført den over til den mere færdige form, som teksten i 1514-udgaven fremviser. Dette er umådelig vigtigt: Hvis Angers-fragmentet

7. Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 13.

8. Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 13-15.

9. Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 15.

10. Bl.a. har Hald (1975) 83, citeret i Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 13, gjort opmærksom på, at det vanskelige navnestof er forbløffende godt overleveret i **a**.

11. Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 10-11. For mere information, se f.eks. Boserup (1981) og Knudsen (1989).

er Saxos eget ufærdige håndskrift, må overleveringen, Christiern Pedersøn og andre (?) have ændret ganske omfattende ved teksten, og derved kan forskere som Olrik & Ræder begrunde de hyppige indgreb i teksten, som de foretager. Men hvis KFJ har ret, er der ikke nogen modsætning imellem Angers-fragmentet og Christiern Pedersøns udgave. Netop fordi dette punkt er yderst vigtigt for udgavens grundlag, kunne man måske have ønsket, at KFJ havde gjort mere ud af at begrunde sin vurdering i indledningen.

Indirekte overlevering

Ud over den direkte overlevering findes en mere indirekte form for vidnesbyrd til teksten i form af bearbejdelser af tekst fra Saxos *Gesta Danorum*, oversættelser og, ikke mindst, Saxos inspirationskilder. Proceduren med brug af indirekte vidnesbyrd er velkendt inden for tekstkritik og -udgivelse, men for Saxos vedkommende er brugen af disse kilder aldrig blevet systematiseret, som det sker hos KFJ. I den nye udgave beskrives metoden relativt omfattende,¹² og KFJ har andetsteds beskrevet proceduren nærmere for en bestemt sekundær kilde: Albert Krantz' Saxo-parafraser (ca. år 1500).¹³ Om denne kilde viser KFJ således, at omhyggelig brug kan føre til en række umådelig plausible tekstrettelser. F.eks.: 9.3.2.1 (<*potiendę*> KFJ, *om. a*). Man kan også nævne et af eksemplerne fra Friis-Jensen (1996), nemlig 10.12.2.10 (*profundo* KFJ, *periculo a, pelago* Knabe), hvor KFJs løsning har solid støtte i både Saxo-kompendiet (ca. 1345) og Krantz. Den suveræne udnyttelse af sekundære kilder hører til de allerstørste styrker ved KFJs udgave.

Konjunkturalkritik

Mht. rendyrket konjunkturalkritik vil meningene formentlig altid være delte, idet udgivere vil have forskelligt syn på, hvordan dette redskab skal bruges. Personlig mener jeg, at KFJs brug heraf er yderst velafbalanceret og overbevisende. KFJ har tidligere i artikelform givet prøver på sine konjekture,¹⁴ der altid er velovervejede og klare. Som eksempel kan, fra 1996-artiklen, nævnes 14.39.27.2 (*incerta* KFJ, *tanta a*). Flere ek-

12. Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 17-28.

13. Friis-Jensen (2003).

14. Cf. især Friis-Jensen (1996), men se også Friis-Jensen (2003).

sempler vil kunne findes nedenfor i afsnit III. Selv hvis man ikke i alle tilfælde ønsker at følge KFJs konjekture, er der næppe en eneste konjektur, som ikke, efter min mening, har krav på at blive overvejet nøje.

Nogle kritikpunkter

Efter min bedste vurdering er det teoretiske grundlag for KFJs udgave, som indledningen gør rede for, altså solidt og velfunderet. Lad mig slutte denne del af anmeldelsen med nogle enkelte kritikpunkter.

Min hovedindvending er formel og angår indledningens overordnede struktur. Eftersom en senere Saxo med engelsk paralleloversættelse hele tiden har været en del af udgiverens plan,¹⁵ forstår jeg ikke, hvorfor en engelsk version af indledningen skal optage 23 sider i en udpræget dansk bog (latinsk tekst med dansk paralleloversættelse). Dette ærgrer mig en smule, især fordi KFJ flere steder er relativt kortfattet i sine beskrivelser af håndskrifterne og udgivelsesprocedurer, og der slet ingen diskussion er af divergerende standpunkter inden for Saxo-forskningen.¹⁶ Det forekommer mig, at den plads, som den engelske indledning optager, kunne være brugt bedre på forskningsdiskussion og mere omfattende beskrivelser af tekstgrundlaget.

Af mindre sager har jeg fire indvendinger til KFJs stemma. Først og fremmest virker det lidt urimeligt, at KFJ bruger æ og ø som sigla, eftersom hovedparten af den lærde verden ikke har et umiddelbart forhold til disse bogstaver. Boserups stemma, som ganske vist varierer fra KFJs på visse punkter, gør ikke brug af æ og ø.¹⁷ Derudover forstår jeg ikke, hvorfor siglum y er nødvendigt i KFJs stemma. I et stemma har udgiveren jo ikke sagt noget om antallet af mellemlid ved at tegne en streg fra et siglum til et andet, og derfor burde y, så vidt jeg kan se, udelades. Heri følger jeg i øvrigt Boserups stemma. For det tredje er det vel uhensigtsmæssigt, når håndskriftet C i fortegnelsen over sigla beskrives som *collatio fragmenti Lauerentzeniani*. For

15. Se Davidson & Fisher (1996) 3.

16. F.eks. har KFJ tidligere i Friis-Jensen (1989) fundet det værd at gendrive Linton (1983) og Linton (1988), men hverken denne eller andre Saxo-tolkninger er nævnt med et ord i indledningen. Ligeledes ville det have været rart, hvis KFJ havde fremlagt og diskuteret de forskelle, som findes imellem hans eget stemma og Boserups i Boserup (1981) 10, fulgt af Riis (2006) 35.

17. Se Boserup (1981) 10.

strengt taget er **C** jo et tabt håndskrift, hvoraf vi har en delvis kollation ved Sperling, som også optræder i stemma.¹⁸ Og som det sidste kunne man måske fremstille **A**'s position i stemma mere hensigtsmæssigt. Som stemmaet fremstår, skulle man tro, at **A** er en direkte (og færdig) *archetypus*, men den virkelige *archetypus* i KFJs fortolkning er jo x.

Endelig undrer jeg mig lidt over principperne, der har medført den hyppige brug af e caudata (e). KFJ erklærer jo,¹⁹ at udgaven er den første i nyere tid som har "overtaget a's ortografi, netop fordi den faktisk i højere grad end de fleste senere Saxoudgavers normaliseringer nærmer sig middelalderlig praksis på Saxos tid". Men på samme side fortælles det, at e caudata generelt erstatter a's æ'er "af hensyn til det generelle skriftbillede". Eftersom et af de store fremskridt ved denne udgave er trofastheden over for a's pålidelige ortografi, hvorfor afviger KFJ så fra princippet i tilfældet e caudata med et, efter min mening, så spinkelt resultat?

Konklusion vedr. indledning og tekstgrundlag

Stadigvæk er jeg dog af den opfattelse, at KFJ rigeligt viser, at materialet retfærdiggør, eller ligefrem *nødvendiggør*, en ny Saxo-udgave som afløser for Olrik & Ræder (1931). De nævnte kritikpunkter ændrer naturligvis ikke herved. Det resterer så nu at betragte, hvordan KFJ mere præcist omsætter teorien til praksis. Dette vil jeg gøre ved at undersøge udvalgte passager fra tekstudgaven.

III. Den latinske tekst

For at bedømme KFJs tekst i forhold til Olrik & Ræder (1931) har jeg udvalgt og nøje sammenlignet følgende passager i de to udgaver.

- 0.1.1.1 – 0.3.1.7 (*praefatio*)
- 1.3.1.7 – 1.4.8.3 (Angers-fragmentet, **A**)
- 6.5.5.3 – 6.5.17.7 (Lassens fragment, **B**)

18. Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 70; for beskrivelsen af **C**, cf. Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 12.

19. Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 15.

Det overordnede indtryk af forholdet imellem de to udgaver er, at KFJs udgave ganske rigtigt adskiller sig væsentligt fra Olrik & Ræders, om end det tydeligvis – og alt andet havde også været mærkværdigt – primært er ved ortografien. Her nogle eksempler:

Som forklaret i KFJs indledning (se også ovenfor under “Nogle kritikpunkter”), har den nye udgave erstattet bogstavet æ med e caudata (e) overalt i teksten, hvor Olrik & Ræder har æ.²⁰ KFJ bruger kun u, hvorimod Olrik & Ræder skelner imellem u og v. Hos KFJ haves gerne enkelt t, hvor Olrik & Ræder har tt (f.eks. *litterarum* kontra *litterarum*, 0.1.1.4). Derudover ses et stort antal ortografiske varianter i de to udgaver (f.eks. oe/e, i/ii, i/e, i/y, u/o, d/t, c/t, cu/quu, c/ch, x/xs), og der er en del eksempler på ord, som er delt i Olrik & Ræder, men skrevet sammen hos KFJ (f.eks. *uerumetiam* kontra *verum etiam*, 0.1.3.1).

Også mht. interpunktion er der pæne forskelle imellem KFJs udgave og Olrik & Ræders, hvor KFJ generelt må siges at være en klar forbedring.²¹ KFJ beholder a's periodeinddeling, og sætter altså punktum ved slutningerne heraf. Olrik & Ræder forholdt sig frit til disse og satte til tider punktum, til tider komma, kolon eller semikolon. Herudover forholder KFJ sig dog frit til tegnsætningen, hvilket har resulteret i en væsentlig klarere og mere simpel interpunktion end Olrik & Ræders. KFJs principper forekommer mig her på fremragende vis at sikre både kildetrofasthed (nemlig i forhold til **a**) og klarhed for læseren.

0.1.1.1 – 0.3.1.7 (*praefatio*)²²

Ud over de netop nævnte fænomener adskiller teksten for denne passage i hhv. KFJs og Olrik & Ræders udgaver sig kun relativt få steder.

I passagen 0.2.7.7 har KFJ *rupem Sicaniam*, hvorimod Olrik og Ræder har *lucem sideream*. Begge dele er til dels resultater af konjekturet, men KFJs forekommer mig både meningsmæssigt og ud fra tekstkritiske principper at være klart at foretrække.²³ Mht. læsemåderne i 0.2.9.9 (*destinatum* KFJ, *destinati* Olrik & Ræder)

20. F.eks.: 0.1.1.1: *ceterę* KFJ, *ceteræ* Olrik & Ræder; *illustrandę* KFJ, *illustrandæ* Olrik & Ræder.

21. For principperne, se Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 16.

22. Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 72-85; Olrik & Ræder (1931) 3-9.

23. Et islandsk bjerg, der “bestandig står i brand” (PZ), sammenlignes således hos KFJ med Ætna

kan det ikke aflæses i de respektive kritiske apparater, hvilken der er **a**'s tekst. Et hurtigt opslag i et eksemplar af **a** på Det Kongelige Bibliotek i København viste dog, at fejlen er i Olrik & Ræder: **a** har utvetydigt *destinatum*. Meningsmæssigt har sagen naturligvis ikke stor betydning, men den bekræfter det klare indtryk, at KFJs udgave i alle forhold er særdeles pålidelig. En enkelt egentlig konjektur fra KFJs side i Saxos *praefatio*, nemlig i passagen 0.2.7.13 (*obserationis* KFJ, *observationis* **a** Olrik & Ræder), er en klar forbedring ud fra princippet *lectio difficilior*.

Lad mig dog også nævne to mindre kritikpunkter. Det første – som gælder generelt for hele Saxo-teksten – er, at KFJ fornuftigt markerer **a**'s og Olrik & Ræders sideskift, men markeringerne er ikke præcise. F.eks. skriver KFJ “*humani [p. 9]*” (0.2.8.2), men mere præcist ville “*hu[p. 9]mani*” have været (om end jeg indrømmer, at det typografisk ville have været grimmere). For det andet er det umiddelbart svært at forstå, at KFJ i 0.1.6.1 vælger læsemåden *Waldemare*, eftersom **a** har *Voldemare*. Her har læseren brug for den bemærkning, som findes i Olrik & Ræders apparat: “*Voldemare a, sed alibi semper Waldemarus nomen scribitur.*”²⁴ I øvrigt har jeg dog ingen grund til at tro, at KFJs apparat ikke generelt er udtømmende.

1.3.1.7 – 1.4.8.3 (*Angers-fragmentet*)²⁵

I modsætning til *praefatio*-teksten er KFJs udgave ganske forskellig fra Olrik & Ræder i denne passage – og her ikke blot med hensyn til ortografi.

Olrik & Ræders tillid til Angers-fragmentet (**A**) var, som beskrevet i indledningen, ganske stor, og eftersom KFJ generelt følger **a**, skilles deres veje stort set altid, når **A** og **a** har forskellige læsemåder. Dette gælder naturligvis først og fremmest for de enkelte glosevarianter, der er forholdsvis hyppige på trods af passagens ringe ud-

(*rupem Sicaniam*), mens sammenligningen hos Olrik & Ræder mere upassende – men med en Ovid-formulering – er med stjerneskær (*lucem sideream*).

24. Forresten er dette ikke i sig selv et meget stærkt argument. Andre navne kan i hvert fald i KFJs udgave varieres ved stavemåde. F.eks. kong Sigtryg, der i 1.4.2.1 skrives *Sichtrugi*, men i 1.4.5.5 skrives *Sictrug*.

25. Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 88-96; Olrik & Ræder (1931) 11-16. Fotografisk reproduktion af fragmentet: <http://www.kb.dk/permalink/2006/manus/525/dan//> (linket efterprøvet 28. februar 2007).

strækning.²⁶ Derudover adskiller KFJ sig også her ved ikke at antage konjekture, som er accepteret af Olrik & Ræder.²⁷ Disse forskelle er for så vidt i sig selv væsentlige, men de største forskelle findes på strukturplanet, idet flere sætninger og passager står forskellige steder i de to udgaver. Således er passagen 1.3.1.8 i KFJ først at finde efter 1.3.3(2).7 i Olrik & Ræder. Og tilsvarende har Olrik & Ræder byttet om på 1.3.2 og 1.3.3; KFJ har ført teksten tilbage til overensstemmelse med **a**. Dertil kommer tekst, der er udeladt i enten **a** eller **A**. F.eks. i 1.3.3(2).5, hvor Olrik & Ræder helt udelader teksten *acrem poenam exegit, tanquam in omnium libertorum poenam unius crimen redundare par esset*, fordi denne ikke findes i **A**. KFJ følger **a** og medtager den.

Ved at følge **a** også i nærværende passage skaber KFJ således en tekst, der i langt højere grad er homogen fra begyndelsen til slutningen end Olrik & Ræders, og dette er, efter min bedste vurdering, et klart fremskridt. Teksten i den – ganske vist korte – passage, hvor vi ud over **a** også har Angers-fragmentet, er ikke af ganske samme type som den øvrige tekst i Olrik & Ræders udgave. Stadigvæk kunne man dog overveje, om **A** ikke i visse situationer burde gives lidt højere prioritet, end det er tilfældet hos KFJ. F.eks. kunne man hævde, at Angers-fragmentet skulle vægtes højere i valget imellem *Alemanniaē* (**a**) og *Allemannie* (**A**) (1.3.(2).2). For KFJ mener jo også selv, at **A** var Saxos arbejdskopi, mens **a** trods alt står mindst et par afskrifter fra Saxos endelige resultat, og fejl derfor nødvendigvis er opstået før **a**. Derfor kunne det nok diskuteres, hvilken af de to kilder der har størst sandsynlighed for at bevare Saxos udtryk. I et tilfælde som dette ville mit bud være, at **A** skulle følges, men det ødelægger naturligvis muligheden for konsekvent benyttelse af det formelle princip: brug **a**!

26. F.eks.: 1.3.3(2).5: *quem a* KFJ, *quem forte A* Olrik & Ræder; 1.3.2(3).1: *Aluildam a* KFJ, *Alvildam Saxonum regis filiam A* Olrik & Ræder; 1.4.3.2: *Cui a* KFJ, *Tum A* Olrik & Ræder. I et enkelt tilfælde har KFJ valgt **A**'s variant, hvor Olrik & Ræder følger **a** (1.4.7.3: *remanentes A* KFJ, *remeantes a* Olrik & Ræder). Jeg er enig i, at **A** her giver bedre mening, og desuden kan *remeantes* være kommet ind i **a**, fordi kopisten/udgiveren stadigvæk (bevidst eller ubevidst) havde glosen i hovedet fra 1.4.5.5.

27. F.eks.: 1.4.5.5.: *illaqueato aA* KFJ, *illaqueata* Gertz og Olrik & Ræder, *illaqueatos* Stephanius; 1.4.6.3: *Sueorum A* KFJ, *Sueuorum a*, *Sueonum* Stephanius Olrik & Ræder.

6.5.5.3 – 6.5.17.7 (*Lassens fragment*)²⁸

Lassens fragment (**B**) er, ligesom **A**, et fragment fra et Saxo-håndskrift, som ikke længere eksisterer. Men sammenlignet med **A** er dets tekstmæssige autoritet begrænset, og det ses i de to udgaver ved, at forskellen imellem dem i denne passage snarere ligner forskellen i indledningen end i den passage, hvor vi har Angers-fragmentet.

KFJ og Olrik & Ræder er generelt enige om, hvornår de skal følge **B** imod **a**, og hvornår de ikke skal; sidstnævnte er langt det hyppigste. Faktisk har jeg kun fundet ét sted i denne passage, hvor Olrik & Ræder følger **B**, mens KFJ tager **a**'s parti.²⁹ Der er vist ingen eksempler på, at KFJ følger **B**, hvor Olrik & Ræder ikke gør. Derudover findes kun to steder i passagen, hvor KFJ afviger væsentligt fra Olrik & Ræder, og begge er eksempler på, at KFJ forkaster konjekturen, som Olrik & Ræder har accepteret.³⁰ Herudover adskiller de to udgaver sig kun i nærværende passage ved varierende ortografi.

IV. Konklusion

Der bidrages i øjeblikket pænt til vores kendskab til Saxo, både med original forskning og med formidling af denne forskning.³¹ KFJs arbejde er vel – sammen med PZs oversættelse, som vi efterhånden har haft fornøjelsen af i et stykke tid – kronen på værket.

28. Friis-Jensen & Zeeberg (2005, bd. 1) 382-90; Olrik & Ræder (1931) 152-6. Fotografisk reproduktion af fragmentet: <http://www.kb.dk/permalink/2006/manus/527/dan//> (linket efterprøvet 28. februar 2007).

29. 6.5.9.5 (*casu se a* KFJ, *casus B* Olrik & Ræder). Jeg ser ikke, hvorfor **B**'s læsemåde skulle være **a**'s overlegen, og finder derfor KFJs valg ganske rigtigt ud fra hans udgivelsesprincipper.

30. 6.5.5.4 (*propositi diuerticulum aB* KFJ, *propositum a deuerticulo* Olrik), 6.5.8.3 (*ebriosa ... potionem aB* KFJ, *ebriosam ... potionem* Knabe og Olrik & Ræder). I sidstnævnte tilfælde har KFJ utvivlsomt ret og formentlig også i førstnævnte.

31. For nogle nyere værker om Saxo, se f.eks. Kværndrup (1999); Nyberg (2004); Riis (2006). PZs oversættelse må fremhæves som den store oversættelsesbedrift, men det bør også nævnes, at Helle Stangerup har arbejdet ihærdigt på at udbrede kendskabet til Saxo og dennes fortællinger, se Stangerup (1999) og Stangerup (2004).

KFJs udgave forekommer mig således klart at forbedre tekstsituationen i forhold til Olrik & Ræder. Meningsmæssigt vil vores Saxo for størstedelen være den samme, som han har været stort set siden 1514, men sprogligt og ortografisk er der god mulighed for, at vi er kommet ham nærmere.

At dømme ud fra de nu analyserede passager lever KFJ helt op til de principper, som han har fastlagt i indledningen, men uden at være bundet ganske af **a**, når dennes tekst er ringere end alternativerne. Hans udgave er nok mindre præget af konjekturen end Olrik & Ræders, men det er en rigtig konsekvens af hans tekstkritiske principper og synet på **a**, og i øvrigt udmærker hans udgave sig som nævnt også ved flere glimrende konjekturen.

Det udgiverarbejde, som KFJ har stået for med Saxos *Gesta Danorum*, er således en fremragende bedrift og et naturligt grundlag for al fremtidig forskning i Saxo og den tidlige danske historie. Og med PZs ligeledes glimrende oversættelse som paralleltekst har udgiverne, Dansk Sprog- og Litteraturselskab og Gads Forlag³² på fornemmeste vis sørget for, at de to bind ikke kun skal stå på eksperterens bogreoler: De bør simpelthen ejes af enhver med interesse for tidlig dansk historie – eller for en *god* historie!

32. Det tjener i øvrigt også til udgiverens og forlagets ære, at der tilsyneladende er relativt få trykfejl i udgaven. Uden egentlig søgen har jeg i min gennemlæsning fundet følgende: p. 15 (“middelalderen.Nærværende”), p. 26 (“Motsat er er”), p. 29 (“Olrik Ræder” → “Olrik/Ræder”), p. 88 (“[p. 12]” indsættes foran *petitus*), p. 92 (det kritiske apparat til 1.4.5.5 hører til p. 94, ikke p. 92).

V. Appendix: Sigla (Friis-Jensen & Zeeberg 2005, bd. 1: p. 70)

x	<i>archetypus</i> , tabt
a	editio princeps (1514)
A	Angers-fragmentet
B	Lassens fragment og Kall-Rasmussens fragment
C	Laverentzens fragment, tabt
E	Plesners fragment
M	Håndskrift, der gengiver Krantz' afskrift af Starkads dødskvad (8.8.3-8.8.11)
k	Udgave af Krantz (1546), der gengiver samme tekst som M
y,z,æ,ø	tabte håndskrifter
Comp.	Saxo-kompendiet (ca. 1345), parafrase af <i>Gesta Danorum</i>
Krantz	Albert Krantz (ca. 1500), parafraser af <i>Gesta Danorum</i>
Petri	En del af Christiern Pedersøns Saxo-oversættelse

Bibliografi

Boserup, I. (ed.) (1975). *Saxostudier*, København.

— (1981). “The Angers Fragment and the Archetype of *Gesta Danorum*”, i Friis-Jensen (1981) 9-26.

Christensen, M. S. & S. Ebbesen & M. H. Hansen & J. Mejer & T. H. Nielsen & Chr. G. Tortzen (eds.) (1996). *Hvad tales her om? 46 artikler om græsk-romersk kultur. Festskrift til Johnny Christensen*, København.

Davidson, H. E. & P. Fisher (eds.) (1996). *Saxo Grammaticus: The History of the Danes, Books I-IX*, Edited by H. E. Davidson, Translated by P. Fisher, Cambridge. (Først udgivet i 2 bd., 1979/80)

Enemark, P. & P. Ingesman & J. V. Jensen (eds.) (1988). *Kongemagt og samfund i middelalderen. Festskrift til Erik Ulsig*, Århus.

Friis-Jensen, K. (ed.) (1981). *Saxo Grammaticus. A Medieval Author Between Norse and Latin Culture*, København.

— (1987). *Saxo Grammaticus as Latin Poet. Studies in the Verse Passages of the Gesta Danorum*, Analecta Romana Instituti Danici. Supplementa, 14, Rom.

— (1989). “Maximus Pontifex in Saxo Grammaticus. The Textual Fidelity of the Editio Princeps”, *Cahiers de l'institut du moyen-âge grec et latin* 59: 323-30.

— (1996). “Nogle tekstproblemer hos Saxo”, i Christensen & Ebbesen & Hansen & Mejer & Nielsen & Tortzen (1996) 315-21.

— (2003). “Some Conjectures in Saxo Grammaticus Based on Albert Krantz’s Paraphrases”, Piltz & Akujärvi & Sabatakakis (2003) 99-112.

Friis-Jensen, K. & P. Zeeberg (ed. og overs.) (2005). *Saxo Grammaticus: Gesta Danorum, Danmarkshistorien, bd. 1-2*, Latinsk tekst udgivet af Karsten Friis-Jensen, Dansk oversættelse ved Peter Zeeberg, København.

Green-Pedersen, S. E. & J. V. Jensen & K. Prange (eds.) (1983). *Profiler i nordisk senmiddelalder og Renaissance. Festskrift til Poul Enemark*, Århus.

Hald, K. “Navnestoffet hos Saxo”, i Boserup (1975) 79-94.

Knudsen, A. L. (1989). “Another Look at the so-called 3rd Hand in the Angers Fragment of Saxo Grammaticus”, *Cahiers de l'institut du moyen-âge grec et latin* 59: 359-65.

- Kværndrup, S. (1999). *Tolv principper hos Saxo: en tolkning af Danernes Bedrifter*, København.
- Linton, M. (1983). "Christiern Pedersens Saxo", i Green-Pedersen & Jensen & Prange (1983) 311-26.
- (1988). "Pontifex maximus hos Saxo. Några reflektioner kring ärkebiskopstitulaturen i högmedeltid og renässans", i Enemark & Ingesman & Jensen (1988) 63-73.
- Nyberg, T. (ed.) (2004). *Saxo and the Baltic Region: A symposium*, Odense.
- Olrik, J. & H. Ræder (eds.) (1931). *Saxonis Gesta Danorum. Primum a C. Knabe et P. Herrmann recensita*, Bd. 1: *Textus*, København.
- Piltz, A. & J. Akujärvi & V. Sabatakakis (eds.) (2003). *For Particular Reasons. Studies in Honour of Jerker Blomqvist*, Lund.
- Riis, T. (2006). *Einführung in die Gesta Danorum des Saxo Grammaticus*, Odense.
- Stangerup, H. (1999). *Saxo: Danmarkskrøniken, bd. 1-2*, Genfortalt af Helle Stangerup efter Saxo, København.
- (2004). *Saxo – Hans værk, hans verden*, København.
- Zeeberg, P. (eds.) (2000). *Saxos Danmarkshistorie, bd. 1-2*, København.